

Zwyczaje handlowe obrotu nasionami leśnymi.

Wstęp.

Nasiona drzew leśnych są obecnie przedmiotem poważnej gałęzi wymiany handlowej. W wielu wypadkach zwyczaje handlowe, ogólnie stosowane w handlu ziemiopłodami, mają także zastosowanie w obrocie nasionami drzew leśnych.

Specyficzne jednak cechy nasion drzew leśnych wpłynęły na pewne modyfikacje tej gałęzi wymiany handlowej właściwe.

Podobnie jak każda transakcja handlowa polegająca na kupnie i sprzedaży, obrót nasionami leśnymi jest formą wykonania umowy między kupującym a sprzedawcą o zbycie danego przedmiotu, podpada

więc pod ogólne zasady wzajemnych umów, których normy i warunki ważności ustala na terenie Rzeczypospolitej Polskiej Kodeks zobowiązań z dnia 27 października 1933 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 82, poz. 598).

W tych ramach ustawą zakreślonych kształtują się z biegiem czasu praktyką handlową dyktowane t. z. zwyczaje handlowe.

W zwyczajach tej młodej jeszcze gałęzi handlu naszego, jakim jest wymiana handlowa nasionami leśnymi, istnieje niewątpliwie wiele luk, usprawiedliwionych krótkim na razie doświadczeniem w tej dziedzinie, nie mniej te zwyczaje i normy ustawowe, które już istnieją, wymagają opublikowania i objaśnienia — tym bardziej, że obowiązujący kodeks zobowiązań wymaga także respektowania praw zwyczajowych (art. 60).

A leśnik sprzedający czy kupujący sporadycznie nasiona czy sadzonki nie ma czasu na analizowanie gry słów danej umowy i drobiazgowego jej układania, winien więc znać bodaj najważniejsze zasady prawne i zwyczajowe odnoszące się do tej gałęzi wymiany handlowej, tym bardziej, że bez względu na fakt znajomości lub nieznanomości danego przepisu wzgl. zwyczaju handlowego, wiąże on obie strony. Powoływanie się przez jedną ze stron na nieznanomość przepisu ustawowego wzgl. zwyczaju, nie zwalnia jej od skutków prawnych z brzmienia tego przepisu wynikających.

1. Oferta zawarcia umowy.

Ustawowe pojęcie oferty jest o wiele ściślejsze i dla oferenta bardziej wiążące, niż to w potocznym języku zwykło się określać.

Ustala to jednolicie dla wszystkich w ogóle transakcji handlowych kodeks zobowiązań w artykułach 63 do 77, które dotyczą formy złożenia oferty, terminu oczekiwania odpowiedzi na ofertę i terminu odstąpienia od umowy i sposobu jej wykonania.

Cennik rozestany masowo przez sprzedającego.

Nie jest natomiast w pojęciu ustawy ofertą cennik danej firmy, rozestany między domniemanych odbiorców względnie reklama gazetowa. Jest to tylko „zaproszenie do rozpoczęcia rokowań“ — względnie nadsyłania ofert (nadsyłanie zamówień).

Regulamin dostawy.

„Regulamin, wydany przez jedną ze stron, wiąże drugą stronę tylko wówczas, gdy został jej wręczony przy zawarciu umowy, a jeżeli posługiwanie się regulaminem jest zwyczajowo w danych stosun-

kach przyjęte — także wówczas, gdy druga strona mogła z łatwością dowiedzieć się o treści regulaminu“. (Art. 71 Kod. Zob.).

Ustalił się zwyczaj, że firmy sprzedające nasiona, sadzonki i drzewka wydanie takich warunków dostawy stale praktykują przy okazji wysyłania cenników i ogłoszeń.

Treść tego regulaminu powinna ustalać przede wszystkim te szczegóły wzajemnych umów, co do których pozostawia obu stronom swobodę kodeks zobowiązań — a więc formę umowy, nazwę towaru, ilość, jakość, rękojmię, wysokość odszkodowania za rękojmię, sposób badania spornej jakości, miejsce i termin wykonania dostawy.

Sprzedawca może nie potwierdzać przyjęcia oferty kupującego, o ile niezwłocznie przystąpi do wykonania umowy.

Przyjęcie oferty kupującego przez sprzedawcę jest dowodem zawarcia umowy o sprzedaż, jeśli jednak czyniący ofertę zawarcia umowy żąda niezwłocznej dostawy rzeczy zamówionej, zawiadomienie o przyjęciu zamówienia jest niepotrzebne, skoro druga strona w czasie właściwym przystąpi do wykonania (art. 68 Kodeksu Zob.).

W warunkach dostawy w cennikach ten warunek najczęściej bywa z góry ustalony, by sprzedawcę zwolnić od potwierdzenia pisemnego odbioru każdego nadesłanego mu do wykonania zamówienia o ile wykonuje je niezwłocznie (prompt).

Sprzedawca może uchylić się od zawarcia umowy, względnie wykonania dostawy towaru, który uprzednio proponował kupującemu, jeśli w swej propozycji zawarcia umowy o kupno zaznaczył, że towar oferuje „póki zapas starczy“, ma jednak obowiązek zawiadomić kupującego, jeśli z powodu wyczerpania się w międzyczasie zapasu towaru, dostawy wykonać nie jest w możności.

2. Wykonanie umowy o kupno i sprzedaż nasion.

Zawieranie umów przez leśniczych względnie nadleśniczych w imieniu właściciela danego majątku.

Kwestia ta, dotycząca nie tyle wymiany handlowej nasionami, ile w ogóle wszelkich działań prawnych pp. leśniczych wzgl. nadleśniczych w zastępstwie samego właściciela, wymaga wyjaśnienia ze względu na istniejące już w tym względzie precedensy.

Kodeks Zob. Art. 93 § 1 ustala, że: „Umowę zawrzeć można osobiście lub przez przedstawiciela, jeśli ustawa inaczej nie stanowi. Art. 2. Przedstawiciel, który zawiera umowę w granicach swego umocowania, zobowiązuje reprezentowanego i nabywa dlań prawa bezpośrednio“.

Częste są jednak wypadki, że leśniczy czy nadleśniczy nie jest upoważniony do zawierania w imieniu właściciela majątku umów o kupno towarów, jak np. nasion i sadzonek, a mimo to umowy te zawiera. W tym wypadku, o ile chodzi o ustalenie osób obowiązanych do zapłaty za dostawę, miarodajnym jest fakt, kto przesyłkę odebrał i jak została ona zużytkowana, t. zn. czyj majątek przez nabycie towaru tego powiększył się.

Cena.

Podstawowym przedmiotem wzajemnej umowy o sprzedaż danej rzeczy jest cena, która rozumie się loco skład sprzedawcy. Często w cenę wlicza także sprzedający inne koszty związane z przesłaniem kupującemu rzeczy sprzedanej. Musi to w takim wypadku wyraźnie określić wzajemna umowa. Ustaliło się wiele skrótów ogólnie znanych, które określają, jakie koszty dodatkowe prócz wartości towaru w kalkulował sprzedający w cenę sprzedażną. Z pośród najpowszechniej używanych wymienić należy następujące skróty handlowe dotyczące ceny sprzedawanego towaru:

„cena loco skład“ oznacza, że sprzedający ponosi koszty ważenia, natomiast koszty zdjęcia z wagi i załadowania ponosi kupujący.

„Cena franco wagon“ oznacza, że sprzedający winien postarać się o wagon i ponieść wszystkie koszty związane z załadowaniem towaru do wagonu.

„Brutto za netto“ — cena towaru odważonego razem z opakowaniem bez obliczenia ani potrącenia tary.

„Cena netto kasa“ — kupujący płaci ściśle w rachunku wymienioną kwotę bez prawa potrąceń na skonto, lub opłaty stemplowe, porto, składowe, postojowe itp.

„Franco przewoźne“ (wolne od kosztów przewozu) — sprzedający ponosi koszty przewozu do umówionego miejsca dostawy, oraz koszty ewentualnego ubezpieczenia tej dostawy względnie jej terminu.

„Cena (ab) „loco“ miejsce „bez opłaty“ „franco“ — sprzedający ma obowiązek dostarczyć towar do wymienionego miejsca bez prawa żądania dalszych kosztów za dostawę do tego miejsca.

„Cena „loco“ miejsce (ab) „stacja załadowcza“ — sprzedający ponosi koszty dostawy do tego miejsca, odwożenia względnie złożenia na skład, oraz ewentualne koszty zamówienia wagonu. Przy sprzedaży „loco“ „miejsce“ „ab“ „wagon“ ponosi sprzedający także koszty załadowania. Przy sprzedaży zaś

„loco“ „ab“ stacja odbiorcza“ — ponosi sprzedający kosztą przewoźnego i wyładowania wagonu na stacji dostawy.

„Cena franco miejsce przeznaczenia“ — oznacza, że sprzedawca ponosi kosztą transportu do oznaczonego w umowie miejsca przeznaczenia, oraz ponosi odpowiedzialność za straty w towarze podczas transportu.

Miejsce wykonania umowy.

Art. 70 Kodeksu Zob. ustala, że: „W razie wątpliwości co do miejsca i czasu zawarcia umowy — uważać należy, że umowę zawarto w miejscu i czasie otrzymania odpowiedzi na ofertę, a w przypadku, gdy zawiadomienie o przyjęciu jest niepotrzebne, w miejscu i czasie przystąpienia do wykonania umowy przez stronę, która otrzymała ofertę“.

By uniknąć nieporozumień — szereg firm handlowych z góry ustala w swych regulaminach dostaw, że miejscem wykonania i ewentualnych dochodzeń prawnych jest ta miejscowość, w której znajduje się główna siedziba przedsiębiorstwa.

Sprawa jest trudniejsza do ustalenia w wypadku wykonania umów między firmą względnie osobą prywatną, a instytucją państwową, której miejsce dochodzeń prawnych ustalają ustawy o organizacji urzędów administracji państwowej. W tym wypadku miejscem dochodzeń prawnych może być ta najbliższa terenowo miejscowość, w której znajduje się Oddział Prokuraturii Generalnej Państwa.

Przesyłanie rzeczy sprzedanej.

Art. 290 Kod. Zob. ustala, że: „Obowiązkiem ustawowym sprzedawcy jest spełnić wszystko, czego wymaga przeniesienie sprzedanego prawa na kupującego“ (art. 294), podczas gdy kupujący zobowiązany jest zapłacić umówioną cenę, oraz odebrać rzecz (art. 337).

(Kod. Zob. Art. 301 § 1): „Jeżeli rzecz ma być przesłana kupującemu, uważa się ją w braku odmiennej umowy, za wydaną, gdy sprzedawca odda ją celem dostarczenia na miejsce przeznaczenia, osobie lub zakładowi zawodowo trudniącemu się przewozem rzeczy tego rodzaju“.

Koszty dostawy.

Koszty dostawy ponosi, o ile umowa inaczej nie stanowi, kupujący. W wypadkach zaś, gdy tego przedsiębiorstwo przewozowe wymaga, opłaca sprzedający kosztą przewoźnego z góry do rąk przedsiębiorcy przewozowego, a następnie kosztą te zalicza kupującemu.

Takie wypadki zachodzą przy przesyłaniu pocztą, która żąda zapłaty porta z góry przy nadaniu i w niektórych wypadkach na kolei przy przewozie roślin żyjących, drzewek, sadzonek (poz. K. t. 56), szyszek wyłuszczonych (poz. K. t. 902), ściółki leśnej.

„Martwe“ koszty przewoźnego.

Wyrażenie „Martwe koszty przewoźnego“ oznacza koszty wydane na przewóz koleją, spowodowane dostarczeniem towaru w wagonie kolejowym, którego pełnego tonażu nie wykorzystano, przez co kupujący poniósł straty przy opłacaniu należności kolejowej za cały wagon.

Koszta te ponosi sprzedający, o ile bez zgody kupującego zamówił na kolei większy wagon, niż tego waga i objętość towaru wymagały — lub też z winy swej nieodpowiednio wykorzystał nośność wagonu.

Np. wysłanie 10 q żołądzi jako przesyłkę całowagonową, podczas gdy mogła iść jako t. zw. drobnica razem z innymi przesyłkami.

Wybór najkrótszej drogi przewoźnego i wskazanie właściwej pozycji taryfy.

Także do obowiązków nadawcy (sprzedającego) należy wskazanie najkrótszej drogi przewoźnego i najwłaściwszej dla danego towaru pozycji taryfy kolejowej względnie pocztowej.

Wśród nasion drzew leśnych jedynie w obecnej chwili prawo do zniżek w opłatach taryfowych przy przewozie kolejami normalnymi torowymi (Wa) posiadają: żołądz świeża do siewu (z poz. K. t. 12) i szyszki sosnowe świeże (niewyłuszczone) (poz. K. t. 16), o ile nadawca umieści na liście przewoźnym adnotację następującej treści: „do wyłuszczenia w wyłuszczeni odbiorcy: t a r y f a Wa - 23“.

Jako zakwalifikowane nasiona mogą być przewożone na podstawie zniżonej taryfy kolejowej „kasztań dzikie, orzeszki bukowe (bukwa) i żołądzie, poz. 12“ zgodnie z dodatkowym rozporządzeniem Min. Komunikacji (Dz. Taryf i Zarządzeń Kolejowych Nr 16, poz. 249 z 30 maja 1936) — dla tych więc gatunków winien nadawca postarać się o dokumenty kwalifikujące je jako nasiona do siewu i odnośną adnotację zrobić na liście przewoźnym.

Przy wysyłaniu sadzonek i drzewek koleją, winien sprzedawca wyraźnie zaznaczyć, że są to rośliny żywe, które przewożone mają być przesyłkami pośpiesznymi, a należność taryfowa ma być odpowiednio zniżona i obliczona jak dla przesyłek normalnych.

„D e k l a r a c j a w a r t o ś c i d o s t a w y“ oznacza, że nadawca zastrzegł sobie zwrot z powodu przekroczenia terminu dostawy w pewnej określonej wysokości, którą wskazał w liście przewoźnym.

Termin dostawy.

Wykonanie umowy następuje w terminie przez nią określonym. Jeżeli tego nie określono, ustala to t. zw. regulamin dostawy, wydany przez sprzedawcę lub zwyczaj.

Jeżeli w umowie terminu dostawy nie oznaczono, rozumie się, że dostawę tę należy wykonać niezwłocznie (prompt), o ile gatunek towaru na to pozwala, a kupujący nie poniesie przez to szkody. W wypadku, gdy zachodzi trudność w niezwłocznym wykonaniu tej dostawy, winien sprzedawca uprzedzić kupującego o wstrzymaniu dostawy i postępowanie swe umotywić.

Wyrażenie „z początkiem miesiąca“ oznacza czas od 1-go do 5-go włącznie, „w pierwszej połowie miesiąca“ czas od 1-go do 15-go włącznie, „w drugiej połowie miesiąca“ czas od 15-go do 30-go.

Wyrażenie „w połowie miesiąca“ oznacza 15 dzień w miesiącu, a „z końcem miesiąca“ — ostatnie dni miesiąca.

Zapowiedzenie nadania towaru jest zbyteczne, jeśli już z samego brzmienia umowy wynikało, że kupujący oznaczył termin wykonania umowy. — (Np. niezwłocznie, niezwłocznie po zbiorze, niezwłocznie po opadnięciu liścia, w porze odpowiedniej do siewu itp.).

Zapowiedzenie nadania jest konieczne, jeśli towar kupiono z dostawą w „ciągu“ oznaczonego czasu — lub jeśli tego wyraźnie żądał kupujący. Np. dla uprzedniego zamówienia furmanek do przewozu nasion lub robotników do natychmiastowego wysadzenia sadzonek.

Koszty ważenia i opakowania.

Kod. Zob. w Art. 303 ustala, że „Koszty wydania, w szczególności zmierzenia, ważenia i opakowania ponosi sprzedawca, koszty odbioru i przesłania ponosi kupujący, wszelkie zaś inne koszty związane ze sprzedażą, ponoszą obie strony po połowie“. (Art. 303 Kod. Zob.).

W odniesieniu do handlu zbożem, ziemiopłodami i nasionami drzew leśnych ustalił się odmienny od powyższej zasady prawnej zwyczaj. Mianowicie, że koszta opakowania ponosi z reguły kupujący, wszelkie zaś inne koszty, jak np. uzyskanie przed sprzedażą karty oceny nasienia oraz świadectwa pochodzenia, ponosi w całości sprzedający.

Opakowanie.

Kwestia opakowania wymaga specjalnego traktowania, zależnie od gatunku towaru i sposobu jego przewozu do kupującego. Określają to także przepisy pocztowe i kolejowe.

Opakowanie musi być tanie, trwałe i tak dobrane, by towar doszedł do kupującego nieuszkodzony.

W braku innej umowy należy opłatne (wolne od kosztów przewoźnego) dostarczenie worków do załadowania żołądzi, bukwy, orzechów i innych nasion przesyłanych w workach kolejają:

- a) przy sprzedaży „loco stacja nadawcza“ do kupującego,
- b) przy sprzedaży „loco stacja dopełnienia“ do sprzedającego.

Dostarczenie materiału do wiązania, należy zawsze do sprzedającego.

Waga worka liczy, jeśli niema innej umowy, jako tara 1 kg.

Waga.

Nasiona sprzedaje się i kupuje w kilogramach netto bez opakowania. Znak A często używany przy sprzedaży żołądzi, oznacza 1 kwintal, zwany inaczej cetnarem metrycznym.

Ustalenie wagi.

Do ustalenia wagi towaru, miarodajną jest waga stwierdzona urzędowo w miejscu dopełnienia umowy.

Jeśli towar sprzedano „loco stacja nadawcza“, wtedy miarodajną jest waga urzędowo stwierdzona na stacji nadawczej.

Ładunek wagonowy bez bliższego określenia oznacza wagon 10-tonowy (t. zw. „dziesiątka“).

Ubytek wagi towaru przez wyschnięcie względnie rozsypanie w czasie transportu określa się skrótem: „de kalo“ lub „manco“.

Cło.

Cenę towaru zagranicznego, za który opłaca się cło wwozowe — rozumie się wraz z cłem.

Wyrażenie „nieoclone“ oznacza, że obowiązek oclenia, uzyskania dokumentów wwozowych i karty oclenia (deklaracja celna, buleta celna) — przypada na kupującego.

Jeżeli towar zagraniczny ma stosownie do obowiązujących ustaw i przepisów posiadać certyfikat pochodzenia, winien sprzedający certyfikat taki na swój koszt uzyskać i doręczyć go kupującemu.

Nazwy handlowe nasion.

W handlu nasionami ustaliły się skróty i zasady oznaczania oczyszczenia nasion, które są specyficzne dla tego działu wymiany handlowej.

I tak wyrażenie „żołędź“ oznacza żołędź dębu szypułkowego „*quercus pedunculata*“, podczas gdy dla oznaczenia żołędzi dębu „*quercus sessilis*“ koniecznym jest ściśle określenie gatunku: „żołędzi dębu bezszypułkowego“.

Nazwa nasion „sosna“ oznacza nasiona sosny posp. (*Pinus silvestris*), buk oznacza nasiona buka posp. (*Fagus sylvatica*), „jodła“ oznacza nasiona jodły (*Abies pectinata*), „olcha“ oznacza nasiona olchy czarnej (*Alnus glutinosa*), „świerk“ — nasiona świerku pospol. (*Picea excelsa*), „klon“ — nasiona klonu posp. (*Acer platanoides*).

W handlu międzynarodowym najczęściej używa się we wzajemnej korespondencji nazw łacińskich bez względu na język, w jakim korespondencję się prowadzi.

Stopień czystości nasion.

Przez nazwę nasiona graba rozumie się, w handlu nasionami, nasiona oddarte od trójklapowych przylistków. Tak samo nasiona buka w handlu sprzedaje się bez szupin.

Identyczny zwyczaj ustalił się dla nasion lip, akacji, orzechów. Orzechy sprzedaje się bez zewnętrznej części owocu, t. zn. bez *egzocarpu*. Orzeszki leszczynowe muszą być odłączone od okrywy.

Żołędzie muszą być odłączone od miseczek. Owoce kasztanów sprzedaje się bez cupuli, nasiona akacji sprzedaje się wyłuskane ze strąków.

Nasiona lip dostarcza się w handlu bez skrzydełek. Natomiast nasiona skrzydlaki, jak klony, jawory, wiązy, przychodzą w handlu wraz ze skrzydełkami nieobłamanymi. Nasiona modrzewia, sosny posp., świerka i jodeł muszą być oddzielone od skrzydełek. O ile przy zamawianiu nasion do siewu nie podano ich procentu kiełkowania i czystości, rozumie się, że mają one posiadać średnią siłę kiełkowania i średni procent czystości.

Nasiona stratyfikowane.

Nasiona, których okres kiełkowania trwa dłużej niż 2 miesiące, bywają stratyfikowane, czyli dołowane przed wysiewem. To też te gatunki, jak: grab, jesiony, lipy, cisy, jabłonie i in. sprzedawane są w handlu pod dwiema postaciami — jako „świeże“, t. zn. bezpośrednio po zbiorze i jako „stratyfikowane“, t. zn. przechowane przez odpowiedni okres w wilgotnym piasku.

W tym wypadku rozumie się, że będą one zanieczyszczone piaskiem i ziemią, w której przechowujemy je.

Zanieczyszczenia szkodliwe.

Zanieczyszczenia nasion piaskiem względnie ziemią, obniżają procent czystości danej partii nasion, nie są jednak zanieczyszczeniami szkodliwymi.

Odmienny typ zanieczyszczeń stanowią zanieczyszczenia w formie larw szkodliwych owadów lub domieszki innych nasion.

Zanieczyszczenia te obniżają nie tylko czystość nasienia, ale przede wszystkim jego wartość użytkową, dlatego na istnienie tych zanieczyszczeń specjalną zwracają uwagę stacje oceny nasion, by z nasionami nie przenoszono szkodników.

Fakt stwierdzenia uszkodzeń nasion przez owady może stać się warunkiem rozwiązującym ważność całej umowy.

Miejsce produkcji.

Jeśli oznaczono w umowie miejsce pozyskania względnie pochodzenia (prowenjencji) nasion, kupujący ma prawo nie przyjąć nasion innego pochodzenia.

Ta zasada powszechnie uznawana w zwyczajach handlu ziemio-
płodami, mało dotychczas była stosowana w handlu nasionami leśnymi. Obecnie jednak głównie wskutek akcji Inst. Bad. Lasów P. coraz częściej wymogi, jakie pod tym względem stawiają organa administracji Lasów Państwowych, bywają naśladowane przez leśników lasów prywatnych, tak że żądanie ścisłego oznaczania dzielnicy względnie okręgu nasiennego, z jakiego nasienie pochodzi, jest obecnie coraz powszechniejsze.

Na razie ustalone zostały na terenie lasów państwowych okręgi (uznawcze) dla nasion sosny pospolitej.

Okręgi te obejmują: Okręg I „Wielkopolsko-Pomorski“: Pobrzeże Bałtyckie, Pojezierze Pomorskie, Nizinę Wielkopolską.

Okręg II „Mazowiecki“: Nizina mazowiecka i południowo-zachodnia część Podlasia.

Okręg III „Augustowski-Białowiecki“: północna i wschodnia część Podlasia, pojezierze mazurskie. Na terenie tego okręgu leżą puszcze: Białowiecka, Kampinoska, Augustowska, Knyżyńska.

Okręg IV „Wileński“: Pojezierze Wileńskie.

Okręg V „Małopolski“: wyżyna Małopolska, wyżyna Lubelska, kotlina Sandomierska, Podkarpacie, Góry Świętokrzyskie.

Okręg VI „Wołyński“: Wołyń i południowo-zachodni skrawek Podlasia.

Okręg VII „Poleski“: nizina Poleska.

Okręg VIII „Górski“: Beskid Zachodni, Tatry, Beskid Niski, Wschodnią granicę tego okręgu tworzy wschodnia granica zasięgu sosny pospolitej.

Ustalenie okręgów nasiennych dla reszty gatunków nasion dokonuje się powoli w miarę zdobywania przez polskie zakłady naukowe doświadczeń i materiałów w tej kwestii.

Przyjęcie dostawy.

Jakościowe wady należy wytknąć w przepisany lub umową ustalonym czasie.

Kupujący, któremu towar dostawiono do miejsca zamieszkania, winien oglądnąć towar najpóźniej następnego dnia powszedniego po otrzymaniu awiza a ewentualne wady jakościowe ma oznajmić sprzedającemu telegraficznie lub listem poleconym w terminie ustawą przewidzianym. (Art. 324 Kod. Zob.).
